न्निवेशयेत् । पूजयेदारकाग्रेषु सूर्यं द्वादशधा पुनः । कलाषोडशसंयुक्तं सोमन्तत्र विचिन्तयेत् । सबलं त्रितयं नाभौ चिन्तयेद्देशिकोत्तमः । पद्मञ्च द्वादशदलं पद्ममध्ये विचिन्तयेत् । तन्मध्ये पौरुषीं शक्तिं ध्यात्वाभ्यर्च्य च देशिकः । प्रतिमायां हरिं न्यस्य तत्र तं पूजयेत् सुरम् । गन्धपुष्पादिभिः सम्यक् साङ्गं सावरणं क्रमात् । द्वादशाक्षरबीजैस्तु केशवादीन् समर्चयेत् । द्वादशारे मण्डले तु लोकपालादिकं क्रमात् । प्रतिमामर्च्चयेत् पश्चाद्गन्धपुष्पादिभिर्द्विजः । पौरुषेण तु सूक्तेन (१) श्रियाः सूक्तेन(२)पिण्डिकाम् । जननादिक्रमात् पश्चाज्जनयेद्वैष्णवानलम् । हुत्वाग्निं वैष्णवैर्मन्त्रैः कुर्य्याच्छान्त्युदकं बुधः । तत् सिक्त्वा प्रतिमामूर्ध्नि वह्निप्रणयनं चरेत् । दक्षिणेऽग्निं दूतमिति (३) कुण्डेऽग्निं प्रणयेद्बुधः । अग्निनाग्निश्च (४) पूर्वे च कुण्डेऽग्निं प्रणयेद् बुधः । उत्तरे प्रणयेदग्निमग्निं दूतं हवीमभिः (५)। अग्निप्रणयने मन्त्रस्त्वमग्ने (६)द्युभिरुच्यते । पलाशसमिधानान्तु अष्टोत्तरसहस्रकम् । कुण्डे कुण्डे होमयेच्च व्रीहीन् वेदादिकैस्तथा । साज्यांस्तिलान् व्याहृतिभिर्मूलमन्त्रेण वै घृतम् । कुर्यात्ततः शान्तिहोमं मधुरत्रितयेन च । द्वादशार्णैः स्पृशेत् पादौ नाभिं हृन्मस्तकं ततः । घृतं दधि पयो हुत्वा स्पृशेन्मूर्द्धन्यथो ततः । स्पृष्ट्वा शिरोनाभिपादांश्चतस्रः स्थापयेन्नदीः । गङ्गा च यमुना गोदा क्रमान्नाम्ना सरस्वती । दहेत्तु विष्णुगायत्र्या (७) गायत्र्या श्रपयेच्चरुम् । होमयेच्च बलिं दद्यात्तदन्ते भोजयेद्द्विजान् । सामाधिपानां तुष्ट्यर्थं हेम गां गुरवे ददेत् । दिक्पतिभ्यो बलिं दत्वा रात्रौ कुर्य्याच्च जागरम् । ब्रह्मगीतादिशब्देन सर्वभागधिवासनात्" ५९अ०।

५९ अ० प्रतीकसूचितामन्त्राः यथा [१-१६

(१) ("पौरुषसूक्तं सहस्रशीर्षेत्यादि षोडशार्च्चम्" यजु०३१।

(२) श्रीसूक्तं हिरण्यवर्णामित्यादि ऋग्वेदपरिशिष्टोक्तं पञ्चदशर्च्चम् तुलादानां १६५ पत्ते दृश्यम् ।

(३) "अग्निं दूतं पुरोदधे हव्यवाहमुपब्रुवे । देवाँ आसादयादिह" यजु० २२।१७

(४) "अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्ययाड् जुह्वास्यः" सामसं ४।१।१।१

(५) "अग्निमग्निं हवीमभिः सदा हवन्त विश्पतिम् । हव्यवाहं पुरुप्रियम्" ऋ० १।१२।२

(६) त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधिभ्यस्त्वं नृणां नृमते ! जायसे शुचिः यजु० ११।२७

(७) तद्विष्णोः परमं पदमित्यादि प्राग्वत् वैष्णवी गायत्री ।)

"पिण्डिकास्थापनार्थन्तु गर्भागारं तु सप्तधा । विभजेद् ब्रह्मभागे तु प्रतिमां स्थापयेद् बुधः । देवमानुषपैशाचभागेषु न कदाचन । ब्रह्मभागं परित्यज्य किञ्चिदाश्रित्य चान्तरम् । देवमानुषभागाभ्यां स्थाप्या यत्नात्तु पिण्डिका । नपुंसकशिलायान्तु रत्नन्यासं समाचरेत् । नारसिंहेन हुत्वाथ कुर्यात् न्यासं च तेन वै । व्रीहीन् रत्नत्रिधातूंश्च लोहादींश्चन्दनादिकान् । पूर्वादिनवगर्तेषु न्यसेन्मध्ये यथारुचि । अथ चेन्द्रादिमन्त्रैश्च गर्त्तो गुग्गुलुनावृतः । रत्नन्यासविधिं कृत्वा प्रतिमामालभेद्गुरुः । सशलाकैर्दर्भपुञ्जैः सहदेवैः समन्वितैः । सबाह्यान्तैश्च संस्कृत्य पञ्चगव्येन शोधयेत् । प्रोक्षयेद्दर्भतोयेन नदीतीर्थोदकेन च । होमार्थे स्थण्डिलं कुर्यात् सिकताभिः समन्ततः । सार्द्धहस्तप्रमाणं तु चतुरस्रं सुशोभनम् । अष्टदिक्षु यथान्यासं कलसानपि विन्यसेत् । पूर्वादिष्वष्टवर्णेन अग्निमानीय संस्कृतम् । त्वमग्ने ! द्युभिरिति च(१)गायत्र्या समिधो हुनेत् । अष्टार्णेनाष्टशतकं साज्यं पूर्णां प्रदापयेत् । शान्त्युदकमाम्रपत्रैः मूलेन शतमन्त्रितम् । सिञ्चेद्देवस्य तन्मूर्ध्नि श्रीश्च ते (२) ह्यनया ऋचा । ब्रह्मयानेन चोद्धृत्य उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते (३)। तद्विष्णोरिति (४) मन्त्रेण प्रासादाभिमुखं नयेत् । शिबिकायां हरिं स्थाप्य भ्रामयीत पुरादिकम् । गीतवेदादिशब्दैश्च प्रासादद्वारि धारयेत् । स्त्रीभिर्विप्रैर्मङ्गलाष्टघटैः संस्नापयेद्धरिम् । ततो गन्धादिनाभ्यर्च्य मूलमन्त्रेण देशिकः । अतो देवेति (५)वस्त्राद्यमष्टाङ्गार्घ्यं निवेद्य च । स्थिरे लग्ने पिण्डिकायां देवस्य त्वेति (६) धारयेत् । ओं त्रैलोक्यविक्रान्ताय नमस्तेऽस्तु त्रिविक्रम ! । संस्थाप्य पिण्डिकायान्तु स्थिरं कुर्याद्विचक्षणः । ध्रुवा द्यौरिति (७) मन्त्रेण विश्वतश्चक्षुरित्यपि (८) । पञ्चगव्येन संस्नाप्याक्षाल्य गन्धोदकेन च । पूजयेत् सकलीकृत्य साङ्गं सावरणं हरिम् । ध्यायेत् खं तस्य मूर्तिन्तु पृथिवीं तस्य पीठिकाम् । कल्पयेद्विग्रहं तस्य तैजसैः परमाणुभिः । जीवमावाहयिष्यामि पञ्चविंशतितत्त्वगम् । चैतन्यं परमानन्दं जाग्रत्स्वप्नविवर्जितम् । देहेन्द्रियमनोबुद्धिप्राणाहङ्कारवर्जि-